

Arbetsgrupperna för plattformen för en rättvis omställning

Åtgärd 1: Vägledning för
kunskapsutbyte

November 2023

*Regional and
Urban Policy*

Åtgärd 1: Utveckla resurser för att förbättra kunskapsutbytet och lärdomarna om den rättvisa omställningen

Projektledare: Valea Jiului Society, europeiska sammanslutningen av utvecklingsbyråer (Eurada)

Medverkande: Kolkommissionens sekretariat vid Eszterházy Károly Catholic University, Trakia University

Kategori: Horisontell

Arbetsgrupperna inom plattformen för en rättvis omställning som inrättades i november 2021 samlar alla intressenter från hela Europa som har ett gemensamt intresse för de människor och platser som påverkas av omställningen till en klimatneutral ekonomi. Arbetsgrupperna för **stål, cement och kemikalier** fokuserar var och en på en specifik koldioxidintensiv sektor som påverkas kraftigt av omställningen, medan en fjärde arbetsgrupp fokuserar på **horisontella strategier för intressenter**.

Efter att ha färdigställt sina [ramdokument](#) med arbetsgruppernas fokusområden och mål tog medlemmarna fram en [gemensam genomförandeplan](#) som beskriver de 17 åtgärderna. Planen slutfördes och publicerades i april 2023. Under resten av året har projektledarna, tillsammans med övriga medverkande, genomfört sina respektive åtgärder.

I detta dokument presenteras slutresultatet av åtgärd 1.

Ansvarsfriskrivning:

Informationen och åsikterna i detta dokument kommer från medlemmarna i arbetsgrupperna inom plattformen för en rättvis omställning för stål, cement och kemikalier, samt arbetsgruppen för horisontella strategier för intressenter och återspeglar inte Europeiska kommissionens officiella ståndpunkt. Kommissionen kan inte garantera innehållets korrekthet. Kommissionen eller personer som agerar på kommissionens vägnar kan inte hållas ansvariga för innehållet och den användning som kan komma att göras av informationen i detta dokument. Vidareutnyttjande är tillåtet under förutsättning att källan anges och att dokumentets ursprungliga innebörd eller budskap inte förvanskas. Europeiska kommissionen ska inte hållas ansvarig för eventuella följder av vidareutnyttjandet. Policyn för vidareutnyttjande av Europeiska kommissionens handlingar genomförs genom kommissionens beslut 2011/833/EU av den 12 december 2011 om vidareutnyttjande av kommissionens handlingar (EUT L 330, 14.12.2011, s. 39).

Inledning

Utmaningar som tas itu med genom åtgärd 1

Ett av de största hindren för en rättvis omställning är bristen på information om själva processen, och hur man får tillgång till det stöd som finns tillgängligt.¹ Detta gäller både för regioner som hanterar sina utmaningar på egen hand, trots att de står inför liknande utmaningar som andra regioner, samt för nyckelaktörer som har uteslutits från omställningsprocessen. Kunskapsutbyte kan bidra till att minska dessa informationshinder. Regioner kan lära av och inspireras av framgångsrika – men även misslyckade – initiativ och lösningar på utmaningarna med en rättvis omställning från andra regioner, de kan skapa samarbeten som gynnar båda parter och som leder till utveckling av nya, målinriktade lösningar. För att den rättvisa omställningen ska lyckas är det också viktigt att förstå vilka aktörer som arbetar med mekanismen för en rättvis omställning och de territoriella planerna för en rättvis omställning, för att informera dem om varandra och koppla samman dem, eventuellt genom att identifiera andra viktiga aktörer som ännu inte är involverade i processen.

Mål för åtgärd 1

Detta dokument är avsett som en **översiktsplan** för att förbättra kunskapsutbytet och lärandet på området för en rättvis omställning, och därigenom koppla samman intressenter som arbetar med denna fråga och främja möjligheterna för kunskapsutbyte.

Tre grundläggande frågor ska besvaras:

- Hur kan kunskapsutbytet utföras?
- Med vilka kan man utbyta kunskap?
- Hur ska kunskapsutbytet finansieras?

Översiktsplanen är strukturerad på ett ändamålsenligt sätt, den är så kortfattad som möjligt och bygger i möjligaste mån på och hänvisar till befintliga verktyg, eftersom bra informationskällor ofta redan finns tillgängliga. Dessutom ger avsnittet om bästa praxis tydliga exempel på området.

En central och ständigt uppdaterad samlingsplats för kunskap om processen för en rättvis omställning är [kunskapsbanken för plattformen för en rättvis omställning](#). Den innehåller politiska strategier och projekt som många gånger kan fungera som bästa praxis och inspirationskällor i ditt sökande efter kunskap och information.

Översiktsplanen är resultatet av arbetet i den horisontella arbetsgruppen inom Europeiska kommissionens [plattform för en rättvis omställning](#). Plattformens arbetsgrupper samlar intressenter från hela Europa och utgör ett forum för strategiskt utbyte om utmaningar som delas av intressenter som deltar i omställningsprocessen i koldioxidintensiva regioner. Den horisontella arbetsgruppen tar framför allt upp gemensamma, tematiskt övergripande frågor i de mest drabbade regionerna, t.ex. **riktlinjer för övervakning och genomförande av projekt för en rättvis omställning**, en **verktygslåda för**

¹ En del av den horisontella arbetsgruppens uppgifter var att genomföra en undersökning bland intressenterna för en rättvis omställning. Undersökningen visade att två av de tre största hindren för att utveckla eller ansöka om projekt för en rättvis omställning var bristen på information om omställningsprocesserna samt bristen på information om hur man får tillgång till stödet.

kommunikation om den rättvisa omställningen, samt detta dokument i syfte att förbättra kunskapsutbytet.

Intressenter som berörs av åtgärd 1

Detta dokument är utformat för relevanta aktörer i regioner som omfattas av Fonden för en rättvis omställning (FRO), t.ex. offentliga myndigheter, näringsliv och industri, utbildningsväsendet och forskningscentrum, civilsamhället och icke-statliga organisationer, med flera.

Hur denna åtgärd genomfördes

Arbetet med att ta fram denna åtgärd inleddes av medlemmar i åtgärdsgruppen som gjorde omfattande undersökningar om befintliga initiativ, tillvägagångssätt och bästa praxis som var relevanta för kunskapsutbyte. Efter dessa undersökningar delades det preliminära materialet med andra medlemmar i arbetsgruppen för att samla in återkoppling och bygga vidare på kunskaper och erfarenheter från ett större antal intressenter, för att säkerställa att det slutliga resultatet av åtgärden var så genomförbart och praktiskt som möjligt.

Vägledning om kunskapsutbyte

Hur man utbyter kunskap – de första stegen

Innan du börjar att planera ett kunskapsutbyte bör du först vara klar över exakt vad du vill och behöver uppnå. Därför är det nödvändigt att göra en preliminär analys.

1. Behovsanalys

I det första steget bör du fundera över exakt vilka behov som du har och vilka utmaningar som du möter. När du har en klar bild över detta kan du lättare hitta partner för kunskapsutbyte och öka dina chanser att lyckas. Andra regioner och aktörer kan ha ställts inför liknande utmaningar tidigare, så det kan finnas mycket att lära sig av hur de hanterade dessa. En annan grupp intressenter kanske försöker hitta en lösning på ett liknande problem, så att utbyta kunskap med dem kan ge inspiration till nya idéer och vägledning om hur man går vidare.

2. Undersökning av ramvillkor

Det är också viktigt att undersöka ramarna för processen för en rättvis omställning i din region för att få klarhet i om vissa åtgärder är möjliga eller genomförbara, samt vilka personer som behöver vara med. Dessa ramvillkor omfattar den rättsliga grunden i form av de [territoriella planerna för en rättvis omställning](#), andra relaterade strategier och handlingsplaner på regional/lokal nivå, samt initiativ och åtgärder som redan har genomförts eller håller på att genomföras. Det är också viktigt med goda kunskaper om de territoriella planerna för att förstå vilka åtgärder som är berättigade till finansiering, inklusive aktiviteter som rör kunskapsutbyte. En väl genomförd granskning av regionens territoriella plan, aktuell status för genomförandet, övervakningssamt samt de berörda aktörerna kommer att vara avgörande för ett framgångsrikt kunskapsutbyte.

3. Kartläggning av intressenter och insamling av information

Slutligen kommer en kartläggning av relevanta intressenter i din region – både de som är involverade i processen för en rättvis omställning och de som för närvarande inte är det men som borde vara det – samt befintliga informationskällor som kommer att vara till stor nytta för ett lyckat kunskapsutbyte och mer generellt övervinna de utmaningar och hinder som ni står inför. En bra utgångspunkt för kartläggningen av intressenter är den databas över aktörer i FRO-regioner som tagits fram av FRO-arbetsgruppen. När det gäller informationskällor finns det många stödjande dokument på europeisk nivå, särskilt om [PRO](#). Ytterligare informationsmaterial kan finnas på nationell och/eller regional nivå. Här bör den förvaltande myndighet som ansvarar för den rättvisa omställningen i din region vara din första kontaktpunkt.

Kategorier för kunskapsutbyte och bästa praxis

Detta avsnitt ger en kort översikt över de olika typerna av kunskapsutbyte och presenterar värdefulla informationskällor för tekniskt stöd och bästa praxis.

1. Att hitta det perfekta utbytet – ur en praktisk synvinkel

Det finns flera olika sorters utbyten och i allmänhet bör behoven avgöra hur de ska se ut, men det finns några andra aspekter som man bör ha i åtanke. I detta kapitel är syftet inte att göra en teoretisk klassificering, utan att fokusera på för- och nackdelarna med de olika formaten. Generellt kan två sorters utbyten identifieras: online och personliga (tabell 1).

Tabell 1 För- och nackdelar med olika typer av utbyten

	ONLINE	PERSONLIGT
Fördelar	<ul style="list-style-type: none">• Relativt lätt att hitta tid för att organisera enligt deltagarnas kalendrar• Tidseffektivt sätt att knyta kontakter• Mindre personalintensivt• Liten eller ingen kostnad	<ul style="list-style-type: none">• Ger sannolikt bättre insikter om utmaningar och behov i en viss region• Lättare att förstå arbetsmiljön hos en viss aktör• Större potential för ytterligare samarbete
Nackdelar	<ul style="list-style-type: none">• Ganska opersonligt• Mindre potential för ytterligare samarbete• Svårare att förstå arbetsmiljön hos en viss aktör• Ger färre insikter och intryck om utmaningarna	<ul style="list-style-type: none">• Svårare att hitta datum som passar alla• Vårdregionen behöver mer tid för förberedelser• Kan medföra kostnader för både vårdregionen och besökande regioner• Mer personalintensivt

Antalet möjliga deltagare är något som kan påverka det perfekta formatet för ett utbyte. Om ämnesområdet har beskrivits väl kan **fokuserade, bilaterala onlinemöten** skapa en effektiv diskussionsram. **Jobbskuggning** är en unik möjlighet för en person att tillbringa mer tid i en annan organisation och på så sätt lära sig mer. Det är ett effektivt och intensivt lärosätt, men det kräver mycket tid från både besökaren och värden. Om du behöver fler personer med bred kompetens är det värt att organisera ett **gruppbesök**. Ämnena för utbytet bör styra delegationens sammansättning, men att bestämma ett lämpligt antal deltagare kan vara problematiskt. För att undvika ineffektiva arbetssätt är det värt att satsa på en liten grupp som uppfyller de relevanta kraven på kunskaper och färdigheter.

2. Exempel på utbyten mellan utbildningsväsendet och näringslivet

Även om denna åtgärd är inriktad på utbyten mellan kolregioner är det viktigt att notera andra typer av utbyten, t.ex. mellan utbildningsväsendet och näringslivet. Omställningen kräver kunskap och bred kompetens och utbildningsväsendet och näringslivet spelar en viktig roll för ett lyckat genomförande, framför allt på grund av den innovationspotential som följer av samarbetet mellan de två sektorerna och möjliga synergieffekter.

När det gäller strategiska prioriteringar har följande huvudprinciper identifierats baserat på vilka partnerskap mellan utbildningsväsendet och näringslivet som bör upprättas:

- Fokus på regionernas möjligheter och konkurrensfördelar, samt förenlighet med nationella prioriteringar.
- Marknadsorientering av forskningsverksamhet med utgångspunkt i intressen och företagsrelaterade problem, samt samarbeten med företrädare för näringslivet.
- Sektorsövergripande partnerskap som bygger på principerna om öppenhet och delaktighet.
- Helhetsinriktad integration i värdekedjan.
- Upprättande av internationella nätverk med identiska och kompletterande erfarenheter och relaterade verksamheter inom vetenskap och näringsliv.

Detta leder till inrättande av ett enda system för att

- skapa en miljö där man använder resultaten från forskningsverksamhet,
- anpassa forskningen till näringsliv och samhälle, och för att
- främja formell tekniköverföring (genom licens- och samarbetsavtal).

Figur 1 Logisk samarbetsram mellan utbildningsväsendet och näringslivet

3. Tekniskt stöd

Det finns en rad olika typer av tekniskt stöd tillgängligt på europeisk nivå, samt även andra initiativ inom det bredare energiomställningsområdet som kan vara värdefulla källor till god praxis och kapacitetsuppbyggnad i en viss region. Nedan följer en förteckning över några relevanta exempel på tekniska stödprogram som pågår i slutet av 2023:

- **JTP GROUNDWORK:** JTP GROUNDWORK hjälper stödberättigade FRO-regioner att genomföra sina territoriella planer genom att erbjuda skräddarsytt tekniskt stöd och rådgivningstjänster. Möjliga tjänster som kan omfattas: projektplanering och projektutveckling, kapacitetsuppbyggnad, engagerande och mobiliserande intressenter samt stärkande samarbeten.
- **C4T GROUNDWORK:** C4T GROUNDWORK hjälper förvaltningsmyndigheter som ansvarar för genomförandet av Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Sammanhållningsfonden i stödberättigade EU-medlemsländer. Fokus ligger främst på politiskt mål 2, "att främja den gröna övergången till en koldioxidfri ekonomi". Detta sker med hjälp av skräddarsydd rådgivning och teknisk assistans.
- **START:** START erbjuder ett kortsiktigt och anpassat stöd till kol+-regioner för en rad olika omställningsfrågor. Det bidrar till insatser för att minska koldioxidutsläppen från energiproduktion och energianvändning, diversifiera ekonomin och främja social utveckling i regioner och samhällen som påverkas kraftigt av omställningen från fossila bränslen.
- **TARGET:** Programmet TARGET (Technical Assistance for a Green Energy Transition), som lanserades i november 2021, är en teknisk tjänst som ska hjälpa EU:s kol-, torv- och oljeskifferregioner att identifiera och förbereda projekt för ren energi och energieffektivitet. Det kommer också att stödja hållbara investeringar och lokala arbetsplatser som avvecklar sin fossilbränslebaserade verksamhet. Tjänsten är kostnadsfri för stödmottagarna.
- **JASPERS:** JASPERS (Joint Assistance to Support Projects in European Regions) är ett partnerskap för tekniskt stöd mellan Europeiska kommissionen (generaldirektoratet för regional- och stadspolitik), Europeiska investeringsbanken och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling. JASPERS hjälper städer och regioner att leverera högkvalitativa projekt. Dess experter tillhandahåller praktiskt och oberoende stöd för strategier, program och projekt för att säkerställa att EU-finansierade investeringar främjar tillväxt och banar väg för ett grönare, mer uppkopplat och mer innovativt Europa. JASPERS-stödet är kostnadsfritt för lokala myndigheter och projektledare och är tillgängligt för de flesta EU-länder och kandidatländer.
- **ELENA:** European Local ENergy Assistance (ELENA) ger tekniskt stöd till investeringar i energieffektivitet och förnybar energi med inriktning på byggnader och innovativa stadstransporter.

4. Exempel på bästa praxis

JTPeers Exchange

[JTPeers Exchange](#) är ett program som lanserades under 2023 inom ramen för plattformen för en rättvis omställning. Programmet ska underlätta utbyte och samarbete mellan FRO-regioner och andra relevanta intressenter och yrkesverksamma med sin omfattande expertis, kunskap och erfarenhet av frågor som rör rättvis omställning. Syftet är att stödja FRO-regioner i genomförandet av deras territoriella planer och omfattar både kol- och koldioxidintensiva regioner. Det finns två typer av utbyten, de mellan två regioner och de mellan en region och en expert. Båda typerna leder till utbyte av kunskap och bästa praxis när det kommer till att genomföra FRO.

I september 2023 valdes den första gruppen av regioner ut för att delta i JTPeers Exchanges. De presenteras i tabellen nedan.

Tabell 2 Översikt över utvalda JTPeers-regioner 2023

Deltagande regioner	Fokusområden
Regionmatchningar	
Norrbottnen (SE) och Midlands (IE) kommer att utbyta erfarenheter personligen med ytterligare stöd från en expert från Heves (HU)	Deltagarbaserade och lokalt ledda metoder, grön ekonomisk diversifiering, skapande av arbetstillfällen, ren och billig energi, flernivåstyrelse, kapacitetsuppbyggnad.
Västra Makedonien (EL), Velenje (SI) och Nedre Schlesien (PL) (personligen)	Intressentdialog, projektutveckling, grön ekonomisk diversifiering, gränsöverskridande samarbete, övergångsstyrning, energisamhällen.
Zasavje (SI) och Nedre Schlesien (PL) (personligen)	Återställande/återanvändning av mark, policyskapande, grön ekonomisk diversifiering.
Ida-Virumaa (EE) och Västra Makedonien (EL) (online)	Övervakningsorgan för en rättvis omställning, projektutveckling, locka investeringar.
Matchningar mellan regioner och experter	
Gotland (SE) kommer att utbyta erfarenheter med en expert från Västra Makedonien (EL) (online)	Förbättring av mekanismen för flernivåstyrning och den administrativa kapaciteten för genomförandet av den territoriella planen, ren energi.
Schlesien (PL) kommer att utbyta med en expert från Jiudalen (RO) (online)	Utformning av ett övervaknings- och ledningssystem för det regionala övervakningsorganet för en rättvis omställning.
Mähren-Schlesien (CZ) kommer att ha ett personligt utbyte med en expert från Schlesien (PL)	Landskapsutveckling efter gruvdrift.

exchangeEU

Programmet exchangeEU har möjliggjort viktiga och konkreta utbyten mellan kol+-regioner i hela Europa. De deltagande regionerna har kunnat dra nytta av

- en utbytesagenda som varit skräddarsydd efter de deltagande regionernas intressen och behov,
- praktiska inlärningsmöjligheter och konkreta resultat för gemensamma åtgärder, och
- skapandet av ett varaktigt nätverk för yrkesverksamma.

I den första omgången deltog 19 delegationer från 18 kol+-regioner i omställningsfasen och i den andra omgången deltog 23 delegationer från 18 kol+-regioner. Alla utbyten dokumenterades mycket väl, vilket resulterade i en omfattande informationsbas om de deltagande regionerna. I varje utbyte deltog kontaktpersoner från EU, vilket gjorde utbytena fokuserade och effektiva och att de gav ett verkligt mervärde. Du hittar alla broschyrer på programmets webbplats, där du kan läsa om fokusområdena, de största utmaningarna och rekommendationerna. Tabell 2 ger en översikt över de utbyten som genomförts.

Tabell 3 Genomförda utbyten med fokusområden inom ramen för exchangeEU

Deltagande regioner	Fokusområden
Första omgången	
Utbyte mellan Zasavje (SI), Mähren-Schlesien (CZ), Norra Ungern (HU)	<ul style="list-style-type: none"> - Styrning och strategier för omställningen - Infrastruktur och platsernas hållbarhet
Utbyte mellan Övre Nitraregionen (SK), Östra Sammanhållningsregionen (SI), Jiudalen (RO)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk diversifiering och regional utveckling - Omställning till ren energi
Utbyte mellan Małopolska (PL), Aragonien (ES), Ústí (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Infrastruktur och platsernas hållbarhet - Samhällsstruktur och gemenskap
Utbyte mellan Västra Makedonien (EL), Stara Zagora (BG)	<ul style="list-style-type: none"> - Styrning och strategi för omställningen - Samhällsstruktur och gemenskap
Utbyte mellan Midlands (IE) och Västra Makedonien (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Samhällsstruktur och gemenskap - Ekonomisk diversifiering och regional utveckling
Utbyte mellan Leipzig (DE) och Karlovy Vary (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk diversifiering och regional utveckling - Styrning och strategi för omställningen
Utbyte mellan Asturien (ES) och Schlesien (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Styrning och strategi för omställningen
Utbyte mellan Sachsen-Anhalt (DE) och Ida-Virumaa (EE)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk diversifiering och regional utveckling - Samhällsstruktur och gemenskap
Andra omgången	
Utbyte mellan Lusatia (DE) och Zgorzelec (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Hållbar infrastruktur - Återställning av gamla kolgruveområden
Utbyte mellan Norra Ungern (HU), Övre Nitra (SK) och Västra Makedonien (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Energisamhällen - Omskolning och kompetenshöjning av arbetstagare - Intressentdialog
Utbyte mellan Norra Ungern (HU) och Zasavje (SI)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk diversifiering genom infrastrukturutveckling - Genomförande av projekt för en rättvis omställning
Utbyte mellan Stara Zagora (BG) och Karlovy Vary (CZ)	<ul style="list-style-type: none"> - Digitalisering och innovation - Återställning av kolgruveområden för turism
Utbyte mellan Övre Nitra (SK), Ústí (CZ) och Asturien (ES)	<ul style="list-style-type: none"> - Styrning och användning av medel från FRO - Väteekonomi

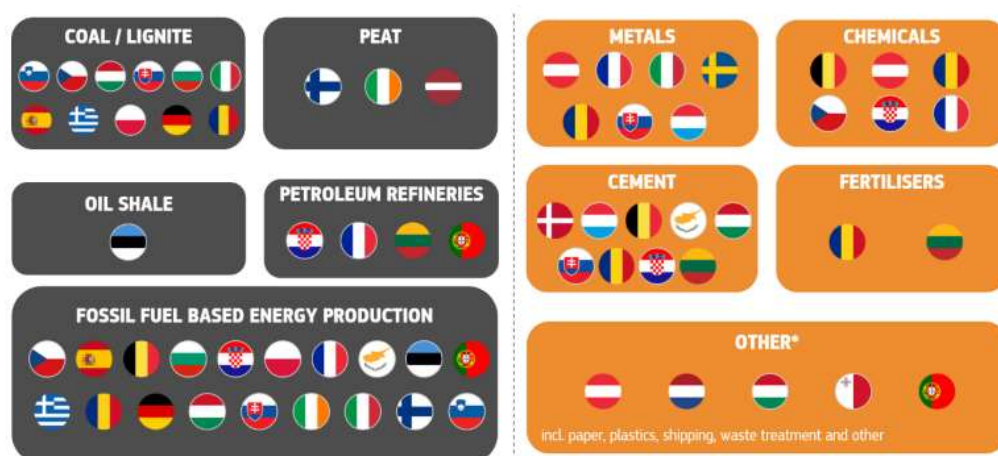
Utbyte mellan Västra Makedonien (EL), Mähren-Schlesien (CZ) och Ida-Virumaa (EE)	<ul style="list-style-type: none"> - Ungdomars delaktighet i processen för en rättvis omställning - Genomförande av projektet
Utbyte mellan regionen Rheinisch (DE) och Östra Wielkopolska (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Styrning för omställningen - Ekonomisk diversifiering med fokus på att göra regionen attraktiv för unga människor
Utbyte mellan Ida-Virumaa (EE), Sisak-Moslavinas län (HR) och Västra Makedonien (EL)	<ul style="list-style-type: none"> - Ekonomisk diversifiering - Omskolning och kompetenshöjning - Kommuners deltagande i den rättvisa omställningen
Utbyte mellan Savinjsko-Šaleška-regionen (SI) och Schlesien (PL)	<ul style="list-style-type: none"> - Omställning till ren energi - Diversifiering av industrin samt förnyelse

Hur man hittar samarbetspartner för kunskapsutbyten

Samarbete spelar en viktig roll i planeringen och genomförandet av den rättvisa omställningen. Mekanismen för en rättvis omställning är ett nytt verktyg som hjälper alla EU-medlemsstater att tänka och arbeta tillsammans, vilket i sin tur kan leda till en mer effektiv och framgångsrik omställning. För en viss region kan det vara avgörande att bygga partnerskap med andra regioner som står inför samma – eller åtminstone liknande – utmaningar. I detta avsnitt ges några exempel på praktiska erfarenheter av hur man hittar samarbetspartner för kunskapsutbyten.

1. Översikt över regioner som är berättigade till FRO

En karta över FRO-regionerna finns på [webbplatsen för plattformen för en rättvis omställning](#). Regionerna kan delas in i huvudkategorier utifrån vilken ekonomisk sektor de är beroende av (figur 2).

Figur 2 Minskande (i grått) och sektorer under omställning (i orange) som anges i bilaga D till [landsrapporterna från februari 2020 enligt den europeiska planeringsterminen](#)

2. Identifiering av potentiella regioner för samarbete

Det första viktiga steget när du bygger ditt nätverk är att hitta en region som är relevant för dig och där ett samarbete kan skapa mervärde för din region och din organisation. Det finns många sätt att samla information om regioner, och det är särskilt värt att **studera regionernas territoriella planer**, som också finns tillgängliga på [webbplatsen för plattformen för en rättvis omställning](#). Eftersom alla planerna har samma struktur är det relativt lätt att hitta de relevanta delar som tar upp de behov och utmaningar som har identifierats. Ett annat alternativ är att **utforska de evenemang som anordnas av plattformen för en rättvis omställning och initiativet för kolregioner i omställning**, t.ex. konferenser som anordnas av plattformen, där man inte bara kan lära sig mer om regionspecifika utmaningar utan också identifiera viktigaste aktörer i omställningen.

Utöver dessa möjligheter är det även värt att lyfta fram [exchangeEU-programmet](#) som var en del av initiativet för kolregioner i omställning och som möjliggjorde viktiga och konkreta utbyten mellan kol+-regioner i hela Europa. I slutet av programmet togs det fram mycket användbart material, t.ex. [framgångshistorier](#) och [broschyrer](#), som inte bara

innehöll regionernas profiler och deras gemensamma utmaningar, utan även rekommendationer och lärdomar. Dessa informationsbroschyrer innehåller också hänvisningar till de viktigaste aktörerna och organisationerna i varje kol+-region. Ett annat viktigt program är det pågående JTPeers Exchange-programmet som sammanför regioner och andra relevanta intressenter och experter, från både kolregioner och koldioxidintensiva regioner, för att utbyta kunskap och expertis i syfte att stödja genomförandet av deras territoriella planer. Detta program inleddes 2023 och kommer att återuppta ansökningsomgångar för intresserade regioner och experter under 2024.

Bästa praxis från olika regioner (inte bara inom ramen för plattformen för en rättvis omställning) finns indelade efter kategori på webbplatsen [Functional Areas in the EU](#) (ett pilotprojekt från Europeiska kommissionen som genomförs tillsammans med Världsbanken).

3. Hitta rätt partner

När du har identifierat en region som står inför liknande utmaningar eller hittat en bästa praxis att lära av, är nästa steg att hitta en partner att arbeta med. Detta kan vara den svåraste delen av processen. När du utforskade regionerna (t.ex. genom att studera de territoriella planerna eller presentationer/videor från konferenser anordnade av plattformen) i föregående steg kan du ha hittat **organisationer och aktörer** som arbetar med rättvis omställning i en viss region.

För att göra detta steg smidigare och effektivare har medlemmarna i åtgärd 1 och plattformens sekretariat skapat en **databas** där du kan hitta **lokala kontaktpunkter** från nästan alla stödberättigade FRO-regioner. Den innehåller en lång rad lokala aktörer, organisationernas namn, deras expertområden och kontaktuppgifter. Med hjälp av denna databas kan du enkelt komma i kontakt med aktörerna i målregionen.

En annan mycket användbar databas inom ramen för plattformen är [JTPeers Experts Database](#). Detta är en databas med experter som arbetar med rättvis omställning i hela Europa. När de väl har inkluderats i databasen kan FRO-regioner och andra intressenter be experterna om råd om hur de ska genomföra sina projekt för en rättvis omställning.

Regioner som söker partner kan också hitta inspiration från "vänorter" eller "systerstäder", som har en lång tradition i Europa. Tanken är att etablera relationer med en geografisk enhet (vare sig det är en stad, en kommun eller en region) för samarbete och utbyte på en mer regelbunden basis till förmån för båda parter.

Slutsatser

1. Att bygga upp samarbeten med andra kol+-regioner/koldioxidintensiva regioner kräver kapacitet från den sökande organisationen, men om man hittar rätt partner kan man skapa mervärde och synergier.
2. Det finns program som kan överbrygga eventuella kapacitetsbrister, t.ex. exchangeEU-programmet och JTPeers (andra förtecknas i tidigare kapitel). Det lönar sig att hålla ögonen öppna för samarbetsmöjligheter.
3. Det är värt att besöka webbplatsen för plattformen för en rättvis omställning, där du hittar regionernas territoriella planer som beskriver regionernas utmaningar och behov.
4. När du har fått en bild av regionerna kan du börja leta efter rätt partner. Informationen som beskrivs ovan kan göra detta steg mer effektivt.

5. Ert samarbete kan stärkas om ni kan hitta en gemensam utmaning som ni vill ta itu med tillsammans. Kol+-regionerna och de koldioxidintensiva regionerna är ganska olika, men utmaningarna är förvånansvärt lika.
6. Under utbytet – också under partnersökningsfasen – lönar det sig att vara så fokuserad som möjligt: väldefinierade ämnen och välbeskrivna, tydliga mål kan leda till ett mer effektivt samarbete.

Hur man finansierar kunskapsutbytet

Det finns gott om möjligheter till EU-finansiering, men det kan vara svårt att förstå dem. Det finns en uppsjö av program och avsatta medel, som vart och ett förvaltas av olika europeiska och/eller nationella organ, och som därför har olika mål och följer olika regler. Men som så ofta är verkligheten mindre komplicerad än den först verkar.

Alla europeiska finansieringsmöjligheter kommer från EU:s budget, den så kallade **fleråriga budgettramen**. Det är en långtidsbudget som sträcker sig över flera år. Den nuvarande fleråriga budgettramen omfattar åren 2021–2027. Utöver den fleråriga budgettramen har EU skapat ett tillfälligt finansieringsinstrument som kallas **NextGenerationEU**, som svar på covid-19-pandemin. EU:s budget och NextGenerationEU är uppdelade i olika program och fonder.

En mycket bra och omfattande översikt över EU:s olika finansieringsprogram och fonder går att läsa i **Guide till EU-finansiering** (2023 års upplaga) från Europaparlamentets utredningstjänst. Guiden delar in de olika EU-fonderna efter finansieringsteman, t.ex. "Regionalpolitik" eller "Energi". Förutom EU:s finansieringsprogram finns det även olika former av särskild finansiering som avsatts för tillhandahållande av tekniskt stöd, som på olika sätt kopplar samman regioner och andra intressenter.

Tekniskt stöd

Nedan följer några exempel på möjligheter till tekniskt stöd som regionerna har tillgång till:

- **JTP GROUNDWORK**

JTP Groundwork lanserades under 2023 inom ramen för plattformen för en rättvis omställning och är ett tekniskt stöd för berättigade FRO-regioner som ger skräddarsytt tekniskt stöd och rådgivningstjänster för att underlätta genomförandet av deras territoriella planer.

- **REGIO Peer2Peer +**

Samarbetet [REGIO Peer2Peer +](#) erbjuder personal från programmyndigheter och andra offentliga organ som är involverade i förvaltningen och genomförandet av program inom [Eruf](#), [Sammanhållningsfonden](#) och [FRO](#) möjligheter att mötas och dela kunskap och bästa praxis, både genom bilaterala och multilaterala utbyten.

- **JTPeers**

[Programmet](#) underlättar utbyten mellan PRO-områden och andra relevanta intressenter för en rättvis omställning, inklusive regionala och offentliga myndigheter liksom socioekonomiska partner som icke-statliga organisationer, universitet, fackföreningar och företag. Det stöder utbyte av kunskap och bästa praxis mellan experter, PRO-områden och andra relevanta intressenter och ger dem möjlighet att lära av varandras erfarenheter.

En mycket användbar resurs som växte fram ur projektet [Functional Areas in the EU](#) och som kan fungera som en språngbräda i sökandet efter finansiering är denna regelbundet uppdaterade databas över [EU:s finansieringskällor](#). Många organisationer har dessutom skrivit guider om EU-finansiering för specifika målgrupper som kan vara värda att titta

närmare på, t.ex. denna [guide](#) från Europeiska fackliga samorganisationen, som riktar sig till fackföreningar.

EU-finansiering

Detta dokument är en vägledning för kunskapsutbyte inom ramen för processen för en rättvis omställning, men endast vissa av dessa medel är aktuella som potentiella finansieringskällor:

- **FRO**

Tillgången till [FRO](#) (sammanlagt 19,2 miljarder euro) är kopplad till de territoriella planerna som utarbetas av medlemsstaterna i dialog med Europeiska kommissionen. Medlemsstaternas förvaltningar (på nationell, regional och lokal nivå) väljer dock vilka projekt som ska finansieras och ansvarar för den dagliga förvaltningen genom så kallad "delad förvaltning". Endast de [områden](#) som förväntas påverkas mest negativt av omställningen till klimatneutralitet har varit kvalificerade till att utveckla territoriella planer. De typer av insatser som planeras samt styrmekanismerna anges i planerna.

För att ta reda på om du kan få FRO-finansiering för ditt kunskapsutbyte måste du kontrollera den territoriella planen för din region och/eller kontakta den [förvaltande myndighet](#) som ansvarar för att genomföra de åtgärder som anges i planen.

- **Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf)**

[Eruf](#) är en annan fond som förvaltas med delat ansvar. Den riktar sig till alla regioner och städer i EU och investerar i deras sociala och ekonomiska utveckling. Medlemsstaterna beslutar själva hur stor del av utvecklingsfonden som ska användas för vart och ett av de fem prioriterade områden som fastställts av Europeiska kommissionen. Minst 30 % måste dock avsättas för en "grönare, koldioxidsnål omställning till en ekonomi med nettonollutsläpp av koldioxid och ett motståndskraftigt Europa".

Eruf stöder även "utbyte av erfarenheter". Precis som med FRO måste du kontakta Erufs [förvaltande myndighet](#) i din region för att ta reda på hur du får tillgång till Eruf-finansiering för ditt kunskapsutbyte.

- **Interregionalt samarbete (Interreg C)**

EU:s program för att främja samarbete mellan regioner kallas Interreg. Interreg är uppdelat i olika delar beroende på typen av samarbete: samarbete mellan gränsregioner (Interreg A), inom stora definierade transnationella samarbetsområden, t.ex. Östersjöregionen (Interreg B), eller interregionalt samarbete (Interreg C).

Interreg C är framför allt till för att främja erfarenhetsutbyte, innovativa metoder och kapacitetsuppbyggnad mellan regioner. Det är därför den mest relevanta delen inom Interreg för att söka finansiering för kunskapsutbyte.

Interreg C är vidare uppdelat i fyra program, varav två är relevanta för detta dokument:

- [Interreg Europa](#) är ett program för policylärande för **offentliga myndigheter**. Det främjar utbyte av erfarenheter och god praxis mellan aktörer på alla förvaltningsnivåer. Att skicka in en projektidé för att söka partner och finansiering görs enkelt via programmets [webbplats](#).
- [Interact](#) är ett stödprogram. Syftet är att säkerställa utbyte av erfarenheter, information och innovationer för att främja bästa praxis och underlätta samarbete.

Detta ska ske genom riktade evenemang, publikationer och verktyg. Interact utlyser inte självt ansökningsomgångar, utan har ett antal [kontor](#) som är där för att stödja intressenter i genomförandet av deras projekt och initiativ för territoriellt samarbete.

- **Horisont Europa**

Även om detta dokument fokuserar på att stödja kunskapsutbyte när det gäller den rättvisa omställningens genomförande, kan det också vara positivt med specifika utbyten om vetenskaplig kunskap och forskningsresultat. EU:s ramprogram till stöd för forskning och innovation är [Horisont Europa](#). En översikt över öppna ansökningsomgångar för kunskapsutnyttjande finns [här](#).

- **Erasmus+**

[Erasmus+](#) är EU:s program för utbildning, yrkesutbildning, ungdom och idrott för perioden 2021–2027. Utbildning, yrkesutbildning, ungdom och idrott är viktiga områden som stöder medborgarna i deras personliga och yrkesmässiga utveckling. Utbildning som är inkluderande och av hög kvalitet, liksom informellt och icke-formellt lärande, ger i slutändan ungdomar och deltagare i alla åldrar kvalifikationer och färdigheter som behövs för ett meningsfullt deltagande i det demokratiska samhället, för interkulturell förståelse och för en lyckad etablering på arbetsmarknaden.

- **EU-agendan för städer**

[EU-agendan för städer](#) är ett innovativt initiativ för flernivåstyrning av stadspolitiken som har utvecklats inom ramen för mellanstatligt samarbete i stadsfrågor. Det gör det möjligt för städer, medlemsstater, stadsnätverk, Europeiska kommissionen, övriga EU-institutioner, EU:s rådgivande organ och andra intressenter att gå samman för att gemensamt ta itu med angelägna stadsfrågor och leverera konkreta resultat som gynnar EU:s medborgare. Agendan stärker städernas roll i beslutsfattandet både på nationell och europeisk nivå för att bättre anpassa EU till medborgarnas behov. Den är en viktig mekanism på EU-nivå för att genomföra den nya agendan för städer.

